היום נלמד בעזרת ה':

בכורות דף מט

למדנו במשנה – זכר ונקבה ~~אין כאן לכהן כלום~~ האבות פטורים וכו': שתי נשים של שני אנשים שלא ביכרו וילדו זכר ונקבה, האבות פטורים מלתת, אבל הבן חייב לפדות את עצמו. ואם ילדו שתי נקבות וזכר, או שתי נקבות ושני זכרים, הכהן לא מקבל כלום. (כי יש ספק האם בכלל נולד כאן בכור, והמוציא מחברו עליו הראיה).

תנא רב הונא: רב הונא הביא ברייתא על מקרה נוסף. שתי נשים של שני אנשים שלא ביכרו, וילדו שני זכרים ונקבה, אין הכהן מקבל כלום. משום שכל אחד מהזכרים טוען לכהן שהוא לא בכור אלא הזכר השני הוא הבכור.

ותנא דידן: ומדוע התנא שלנו לא כתב את המקרה הזה? משום שהמקרה הזה שייך רק בשני אנשים, אבל לא בשתי נשים של איש אחד. משום שאז האיש חייב לכהן ממה נפשך שהרי שניהם בנים שלו. וכל המקרים שהתנא אמר כאן שאין לכהן כלום, שוים בין בשתי נשים של שני אנשים ובין בשתי נשים של איש אחד.

משנה: מת הבן בתוך שלשים יום: ללידה, אע"פ שהאב כבר נתן חמשה סלעים לכהן, הכהן יחזיר לו אותם. משום שאם התינוק מת עד שלושים יום, מתברר שהוא היה נפל ואין בו כלל מצות פדיון. אבל אם מת לאחר ל' יום, אע"פ שהאב עוד לא נתן את החמשה סלעים, יש עליו חיוב לתת.

מת ביום שלשים: אם התינוק מת ביום השלושים עצמו, לדעת רבנן יום השלושים נחשב כיום שלפניו ואם כן הוא פטור מפדיון. לדעת ר' עקיבא אם כבר נתן את הכסף לא יטול אותו בחזרה, ואם עדיין לא נתן לכהן לא יתן.

גמרא: מאי טעמייהו דרבנן? תשובה – לומדים גזירה שווה מ"חודש" שנאמר במנין הבכורות במדבר, ל"חודש" שנאמר במצות פדיון בכורות. במצות פדיון נאמר

"**ופדויו מבן חודש תפדה**" ובמדבר נאמר "**מבן חודש ומעלה**". כמו שבמדבר רק מחודש ומעלה, כך גם במצות פדיון הבן.

ור' עקיבא: מסתפק בדבר. מכך שהוצרך הכתוב לכתוב "ומעלה" גם לגבי ערכין (= מי שמקדיש שווי של אדם לבית המקדש) ככתוב "**ואם מבן שישים שנה ומעלה**", ואנו לא לומדים זאת ממדבר, אם כן יש כאן 'שני כתובים הבאים כאחד'. ויש לנו כלל 'כל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין' וממילא אי אפשר ללמוד ממדבר לפדיון הבן.

או שאולי, כל מה ששני כתובים לא מלמדים זה דוקא על דבר אחר השונה מהם, אבל כאן שפדיון בכור עוסק באותו נושא של מנין הבכורות במדבר (שניהם עוסקים בבכורות), הם כן מלמדים. ולכן הדבר בספק, ואם כבר נתן לכהן את הכסף לא יקח, ואם לא נתן לא יתן.

אמר רב אשי: גם ר"ע מודה לענין אבילות שיום שלשים נחשב כיום שלפניו. ולכן אם הבכור מת ביום שלושים, אביו אינו צריך להתאבל עליו (כי הוא נחשב כמת יום קודם לכן ואם כן הוא 'נפל'). והרי אמר שמואל שהלכה כדברי המיקל באבלות, ולכן אנו נוקטים כדעת רבנן המקילים ביום השלושים ומחשיבים אותו כיום שלפניו.

משנה: מת האב: אם האבא של התינוק מת בתוך שלשים יום מהלידה, הבן בחזקת שלא נפדה. כי אדם לא עשוי לשלם את חובו לפני הזמן. עד שהבן יביא ראיה בעדים שהוא כן נפדה. (בגמרא יתבאר איך מועיל כלל לעשות פדיון לפני שלושים יום). אבל אם האבא מת לאחר שלשים יום מהלידה, הבן בחזקת שנפדה, עד שיאמרו לו שלא נפדה. (וכאן לא צריך שיבואו עדים ויעידו שהוא לא נפדה, אלא מספיק שיבואו ויאמרו לו שהוא לא נפדה. משום שאין לו חזקה גמורה שהאבא פדה אותו, כי רוב האנשים לא רגילים לשלם מיד כשמגיע הזמן).

הוא לפדות ובנו לפדות: אם הוא צריך לפדות גם את עצמו (כי אביו לא פדה אותו), וגם את בנו. לדעת ת"ק הוא קודם לבנו, לדעת רבי יהודה בנו קודם. כי מצות הפדיון שלו מוטלת על אביו כלומר על הסבא, ואילו מצות הפדיון של בנו מוטלת עליו.

גמרא: איתמר הפודה את בנו בתוך שלשים יום, רב אמר בנו פדוי, ושמואל אמר אין בנו פדוי.

דכולי עלמא: הגמרא מבארת. לכו"ע אם הוא נתן לכהן את הכסף ואמר לו 'מעכשיו יהא בני פדוי' אין בנו פדוי. כי בתוך שלושים יום לא יתכן לפדות את הבן (משום שהמצוה היא רק לאחר שלושים). והמעות שנתן זו מתנה לכהן. אבל אם אמר לכהן 'לאחר שלשים יום יהא בני פדוי' והמעות נמצאות ביד הכהן, ודאי בנו פדוי כי זה כאילו הוא הביא לו את הכסף לאחר שלושים.

וכל המחלוקת כשאמר לכהן שהפדיון יהיה לאחר שלשים יום, אלא שלאחר שלושים יום 'נתעכלו המעות' כלומר הכסף אינו נמצא.

לדעת רב בנו פדוי. בדומה לנותן כסף לאשה ואומר לה שהקידושין יחולו בעוד שלושים יום, שאפילו אם נתעכלו המעות הקידושין חלים, וכך גם כאן. אבל לדעת שמואל אי אפשר ללמוד מקידושין. כי שם ביד האיש האפשרות לקדש אותה מעכשיו, אבל כאן אין בידו לפדות את בנו מעכשיו עד שיעברו שלושים יום.

ואע"ג דקיימא לן: ואפילו שמקובלנו שבכל מקום שחולקים רב ושמואל, הלכה כרב באיסורים והלכה כשמואל בדינים, כאן הלכה כשמואל (אפילו שמדובר באיסורים).

קושיא: **תנן מת בתוך וכו':** למדנו במשנתנו שאם מת התינוק בתוך ל' יום, אע"פ שנתן לכהן את הכסף, יחזיר לו הכהן חמש סלעים. הגמרא מדייקת, דוקא בגלל שהוא מת אין בנו פדוי, אבל אם הוא לא מת הוא כן פדוי! והרי לאחר שלושים יום אי אפשר לפדות, אם המעות אינם ביד הכהן! תירוץ: **הכא במאי עסקינן דאיתנהו למעות:** מדובר שהכסף נמצא אצל הכהן.

תא שמע. 'בחזקת שלא נפדה עד ~~(שיאמרו לו)~~ שיביא ראיה שנפדה': למדנו במשנתנו שאם האבא מת בתוך שלושים, הבן בחזקת שלא נפדה, עד שיביא עדים שהוא כן נפדה. אך מה מועיל שהוא יביא עדים שהוא נפדה? והרי הפדיון היה בתוך שלושים! תירוץ: **התם נמי דאיתנהו למעות בעינייהו:** גם כאן מדובר שהכסף נמצא אצל הכהן.

תני תנא קמיה דרב יהודה: שנה האמורא ברייתא לפני רב יהודה 'הפודה את בנו בתוך שלשים יום בנו פדוי'. אמר לו רב יהודה – שמואל אמר שאין בנו פדוי, ואתה אומר שהוא כן פדוי?!

*

למדנו במשנה – הוא לפדות ובנו לפדות, הוא קודם לבנו וכו':

תנו רבנן – הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו. רבי יהודה אומר בנו קודמו שמצותו על אביו ומצות בנו עליו: כפי שפירשנו במשנה.

אמר ר' ירמיה: הכל מודים שאם אין לו אלא חמש סלעים בלבד, הוא קודם לבנו, משום שמצות הפדיון של עצמו עדיפה על מצות פדיון של בנו. והמחלוקת היא במקרה שיש קרקע בשווי חמש סלעים שהיתה ל'אבא' שלו כלומר לסבא, שהיא משועבדת לחמש סלעים, משום שהיה מוטל על הסבא לתת אותם לכהן. והשדה הזו נמכרה. ובנוסף יש לו (לאבא החייב בפדיון של עצמו ושל בנו) חמש סלעים 'בני חורין' כלומר שהם נמצאים בידיו.

לדעת ר' יהודה 'מלוה הכתובה בתורה נחשבת ככתובה בשטר', ולכן החוב של חמשה סלעים נחשב ככתוב בשטר, וממילא אפשר לגבות אותו מנכסים משועבדים. ולכן הכהן הולך וגובה את הפדיון של האבא (שהיה חייב הסבא לתת) מהקרקע שנמכרה, ואת הפדיון של הבן (הנכד) האבא פודה מהכסף שיש בידו. אבל לדעת רבנן מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא, ולכן הכהן לא יכול לגבות מהנכסים המשובעדים, וממילא נשאר לאבא אפשרות רק לפדיון אחד, ולכן הפדיון של עצמו קודם.

משנה: חמש סלעים של בן, במנה צורי: הערך שלהם נקבע במטבעות כסף של העיר 'צור' (ששוים 25 סלעים).

וכן תשלומי שלשים של עבד. חמשים של אונס, ושל מפתה. ומאה של מוציא שם רע. כולם בשקל הקדש שהוא סלע אחד מתוך מנה צורי.

וכולן נפדין: כלומר בכור שפודים אותו, או הקדש שפודים אותו, ניתן לפדות אותם בכסף או בדבר אחר שוה כסף. חוץ מ'שקלים' כלומר את מחצית השקל שתורמים בכל שנה ללשכה, אי אפשר לתרום בשוה כסף אלא רק חצי שקל.

גמרא: מנה צורי: כמה הוא? **רבי אסי אמר** שהוא שווי של מנה בעיר צור. **רבי אמי אמר** שמשערים אותו לפי דינר ערבי (ישמעאלי). **רבי חנינא אמר** סלעים מיושנים שנמכרים שמונה מהם בדינר. וחמש מתוכם זהו חמשה סלעים לפדיון הבן.